

Nr 19

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde.

(5:e avd.)

Driftbudgeten

Sjunde huvudtiteln

1:o) **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.** I propositionen nr 2 har Kungl. Maj:t (bil. 5, punkt 1, s. 19 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1958), under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet tidigare samma dag anfört vid anmälan i statsverkspropositionen av frågan om beräkningen av reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga för budgetåret 1958/59 (bil. 9, punkt 75), föreslagit riksdagen att till Kommittéer och utredningar genom sakkunniga å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Utskottet, som ansett sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, får hemställa,

att riksdagen må till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Kapitalbudgeten

Fonden för låneunderstöd

2:o) **Återföring av fonderade LKAB-medel.** Kungl. Maj:t har (bil. 14, s. 59 och 60) föreslagit riksdagen att *dels* godkänna att de för framtida investeringar i LKAB fonderade medlen tages i anspråk på sätt departementschefen föreslagit, *dels ock* till Återföring av fonderade LKAB-medel å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 189 977 000 kronor.

Föredragande departementschefen har anfört: »Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 175 beslöt 1956 års riksdag — med hänsyn till att några avsättningar till dispositionsfonder eller medelsreservationer av annat slag enligt överenskommelse mellan staten och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund (TGO) icke skulle komma till stånd inom Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag (LKAB) för verksamhetsåren 1955/56 och 1956/57 samt att den vid 1955 års ordinarie bolagsstämma gjorda avsättningen å 50 miljoner kronor till dispositionsfond, varav omkring 30 miljoner kronor föll på staten, skulle utdelas med utbetalning den 30 september 1957 — att reservering av medel skulle komma till stånd i annan form, nämligen genom avsättning till budgetutjämningsfonden av belopp motsvarande statens utdelning från bolaget under budgetåren 1955/56 och 1956/57. Motsvarande belopp skulle, i avbidan på senare återföring till LKAB, överföras till ett särskilt konto i riksbanken. Det avsatta beloppet (189 976 984 kronor 95 öre) bör nu efter LKAB:s omorganisation — såsom tidigare förutsatts — återföras till bolaget i form av lån. Med hänsyn till transaktionens art anser jag, att någon särskild återbetalningstid för lånet icke bör föreskrivas. Räntan på lånet torde böra utgå med den för varje budgetår gällande normalräntan för lån från statens utlåningsfonder.

Budgettekniskt bör återföringen ske på så sätt, att medlen överföres från budgetutjämningsfonden till fonden för låneunderstöd under rubriken Övriga kapitalmedel, varvid under sistnämnda fond hos riksdagen bör äskas motsvarande belopp, avrundat till 189 977 000 kronor. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga befogenhet att meddela de ytterligare bokföringsföreskrifter som erfordras i samband med genomförandet av dessa transaktioner. För de åtgärder som i detta hänseende blir aktuella har jag tidigare denna dag närmare redogjort vid anmälan i statsverkspropositionen, bilaga 1, av frågan om ianspråktagande av de tillfälliga, konjunkturpolitiskt betingade inkomster, som reserverats för avbetalning å statsskulden.

I detta sammanhang torde jag till behandling få upptaga en fråga som har samband med omfattningen av LKAB:s brytningsrätt. Enligt bestämmelserna i 1927 års malmavtal (§ 3, mom. 1), vilket alltså reglerar de olika rättsliga och ekonomiska förhållandena mellan staten och LKAB, berättigas bolaget att från och med den 1 oktober 1927 från gruvfälten Kiirunavaara, Gällivare och Luossavaara för varje bokslutsår bortfrakta högst nio miljoner ton järnmalm. Vissa möjligheter till överskridande av denna kvantitet finnes jämlikt mom. 3 i sagda paragraf. Vidare har statsmakterna genom upprepade beslut medgivit LKAB rätt att bortfrakta ytterligare malmkvantiteter. Senast har Kungl. Maj:t den 30 juni 1952 i enlighet med riksdagens bemyndigande (rskr. 373 år 1951) medgivit, att LKAB finge — utan hinder av nyssnämnda bestämmelser — räknat från och med den 1 oktober 1951 tills vidare till och med den 30 september 1957, i den mån transportkapaciteten det medgav, bortfrakta en malmkvantitet, beräknad efter högst 15 miljoner ton per år. Någon förlängning av detta tillstånd har ej skett. Efter nu genomförd omorganisation av LKAB synes bestämmelserna om

maximerad brytning ha mist sin betydelse. Därest riksdagen inte har någon erinran häremot torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om upphävande av dessa.»

Utskottet. Vad departementschefen under förevarande avsnitt anfört och förordat har inte givit utskottet anledning till erinran. Utskottet får i anslutning härtill tillstyrka det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget och hemställer,

att riksdagen må

1. godkänna att de för framtida investeringar i LKAB fonderade medlen tages i anspråk på sätt i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1958 föreslagits;
2. till Återföring av fonderade LKAB-medel å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 189 977 000 kronor.

Stockholm den 7 februari 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Gillström, Ivar Johansson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Boman, Pålsson, Bergman, Holmqvist, Sundelin, Rikard Svensson, Söderberg, Mårtensson, Sunne och Erik Svedberg; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Thapper, Persson i Växjö, Staxäng, fröken Elmén, herrar Rubbestad, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Cassel, Gustafsson i Skellefteå, fru Wallin, fröken Vinge och fröken Liljedahl.

Reservation

av fröken Andersson, herrar Skoglund i Doverstorp, Staxäng och Cassel, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»I anledning av vad departementschefen under förevarande avsnitt anfört vill utskottet till en början framhålla, att enligt dess mening statliga företag icke bör prioriteras med avseende å omfattningen av sin investeringsverksamhet eller möjligheterna att finansiera sina investeringar. Från den samlade effektivitetens synpunkt är det tvärtom angeläget att det knappa investeringsutrymmet och de knappa resurserna på kapitalmarknaden utnyttjas under fri konkurrens på lika villkor mellan olika typer av företag. Det-

ta är särskilt väsentligt i en tid då statsmakterna direkt och indirekt gör ingripanden i syfte att dämpa såväl investeringsviljan som möjligheterna till investeringar. Det kan sålunda icke vara rimligt att i rådande läge göra undantag från den restriktiva kreditpolitiken för vissa företag enbart därför att dessa äges av staten.

På grund av det mellan staten och TGO träffade avtalet, innebärande att några avsättningar till dispositionsfonder eller medelsreservationer av annat slag icke skulle komma till stånd inom LKAB för verksamhetsåren 1955/56 och 1956/57, blev statens utdelning från LKAB under budgetåren 1955/56 och 1956/57 (189 976 984 kronor 95 öre) större än den eljest skolat vara. Det synes emellertid utskottet obestriddligt att de fonderingar, som utan nämnda avtal kunde beräknas ha blivit gjorda inom LKAB, icke skulle ha uppgått till hela det till staten under nämnda år utdelade beloppet. Såsom »normal» fondering inom LKAB för ett vart av här förevarande år synes böra upptagas ett belopp av 50 miljoner kronor. Med hänsyn härtill samt till vad utskottet här förut anfört anser sig utskottet nu icke kunna tillstyrka större anslag under förevarande punkt än 100 miljoner kronor. Beträffande överskjutande belopp synes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de bokföringsföreskrifter, som erfordras för överförande av sådant belopp från det särskilda kontot i riksbanken till budgetutjämningsfonden.

Vad departementschefen anfört rörande omfattningen av LKAB:s brytningsrätt har inte givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande härav får utskottet hemställa,

att riksdagen må

1. godkänna att de för framtida investeringar i LKAB fonderade medlen tages i anspråk på sätt utskottet föreslagit,
2. till Återföring av fonderade LKAB-medel å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 000 kronor.»

Särskilt yttrande

av herrar *Boman*, *Sundelin*, *Sunne*, fröken *Elmén*, herr *Gustafsson* i Skellefteå, fröken *Vinge* och fröken *Liljedahl*, vilka anfört följande.

»I samband med det ändrade ägandeförhållandet i fråga om LKAB träffades en överenskommelse mellan staten och TGO som bl. a. innebar att någon fondering av vinstmedel inom LKAB icke skulle äga rum vid 1956 och 1957 års bolagsstämmor, d. v. s. för verksamhetsåren 1955/56 och 1956/57. Med anledning härav beslöt 1956 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t att belopp motsvarande under budgetåren 1955/56 och 1956/57 inflytande avkastning av statens aktier i LKAB skulle i sin helhet avsättas till budgetutjämningsfonden för överförande till särskilt konto i riksbanken, varifrån det senare — efter LKAB:s omorganisation — skulle återföras till bolaget. Återföringen skulle formellt ske genom anvisande av anslag till motsvarande

belopp över kapitalbudgeten. Avsättningsbeloppen beräknades år 1956 — Kungl. Maj:ts prop. nr 171 — till 192,8 milj. kronor.

Från den meningsriktning vi företräder yrkades vid 1956 års behandling av ärendet i reservation av herr Boman m. fl. (statsutskottets utlåtande nr 156), att avsättningen borde begränsas till det belopp som kunde beräknas motsvara den tillfälliga ökning i utdelningen för statsverket, som blev en följd av det mellan staten och TGO träffade avtalet angående vinstdispositionen. Denna utdelningsökning kunde beräknas till 30 milj. kronor för vartdera året. Något sakligt skäl, hävdades det vidare i reservationen, kunde ej förebäras för att inte den staten normalt tillkommande avkastningen från LKAB jämväl för ifrågavarande budgetår skulle inräknas bland driftbudgetens ordinarie inkomster och i denna sin egenskap få utnyttjas för finansiering av löpande utgifter. Som ytterligare skäl för reservationsyrkandet kunde anföras, att statliga företag för finansiering av sina investeringar inte borde prioriteras framför privata företag på det sätt som det i propositionen föreslagna vinstdispositionsförfarandet i realiteten innebar.

Riksdagen beslöt år 1956 bl. a. med avslag å det från vår sida reservationsvis framförda yrkandet att bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Det nu i proposition angående utgifter å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1957/58 framförda förslaget om återföring av tidigare avsatta vinstmedel till LKAB är att se som en följd av det år 1956 fattade beslutet. Vid sådant förhållande har vi inte ansett oss böra nu framställa något yrkande. Vi vill dock tillägga att därest riksdagen följt vårt förslag 1956 hade det belopp som nu skulle ha återförts av fonderade LKAB-medel kunnat begränsas till 60 milj. kronor.»